

*Carlos Ruiz Zafón*

# De schaduw van de wind

Vertaald door Nelleke Geel



SIGNATUUR

2004

# Het Kerkhof der Vergeten Boeken

Nog steeds herinner ik me de ochtend dat mijn vader me voor het eerst meenam naar het Kerkhof der Vergeten Boeken. De eerste dagen van de zomer van 1945 regen zich aaneen en we wandelden door de straten van een Barcelona gevangen onder een asgrijze hemel, met een waterig zonnetje dat over de Rambla de Santa Mónica stroomde als een guirlande van vloeibaar koper.

“Daniel, wat je vandaag zult zien mag je aan niemand vertellen”, waarschuwde mijn vader. “Zelfs niet aan je vriend Tomás. Aan niemand.”

“Zelfs niet aan mama?” vroeg ik met gedempte stem.

Mijn vader zuchtte, terwijl hij zich verschanste achter het trieste glimlachje dat hem als een schaduw door het leven volgde.

“Natuurlijk wel”, antwoordde hij terneergeslagen. “Voor haar hebben we geen geheimen. Aan haar mag je alles vertellen.”

Kort na de Burgeroorlog had een aanval van cholera mijn moeder van ons weggenomen. We begroeven haar op de Montjuïc op de dag van mijn vierde verjaardag. Ik herinner me alleen dat het de hele dag regende en dat, toen ik mijn vader vroeg of de hemel huilde, zijn stem brak toen hij antwoord gaf. Zes jaar later hing de afwezigheid van mijn moeder nog steeds om ons heen, een oorverdovende stilte die ik nog niet met woorden tot zwijgen had weten te brengen. Mijn vader en ik woonden in een klein appartement in Calle Santa Ana, naast het kerkplein. De woning lag direct boven de boekhandel gespecialiseerd in verzamelaarsuitgaven en tweedehands boeken, overgegaan van mijn grootvader op mijn vader – een betoverde bazaar die, hoopte mijn vader, ooit in mijn handen zou overgaan. Ik groeide op tussen boeken, maakte onzichtbare vrienden op bladzijden die langzaam tot stof vergingen en waarvan

de geur nog steeds aan mijn handen kleeft. Als kind leerde ik in slaap te vallen terwijl ik in de duisternis van mijn slaapkamer de gebeurtenissen van de dag aan mijn moeder vertelde, mijn wederwaardigheden op school, wat ik die dag geleerd had ... Ik kon haar stem niet horen noch haar aanraking voelen, maar haar licht en warmte brandden in elke hoek van het huis en ik geloofde, met de onschuld van hen die hun leeftijd nog op tien vingers kunnen tellen, dat als ik mijn ogen sloot en praatte, ze mij zou kunnen horen, waar ze ook was. Soms luisterde mijn vader naar me vanuit de eetkamer en huilde stilletjes.

Ik herinner me dat ik die ochtend in juni schreeuwend wakker werd. Mijn hart klopte in mijn borst als wilde mijn ziel zich een weg eruit banen en de trap afrennen. Mijn vader haastte zich naar mijn kamer en hield me in zijn armen terwijl hij me trachtte te kalmeren.

“Ik kan me haar gezicht niet herinneren. Ik kan me mama’s gezicht niet meer herinneren”, prevelde ik ademloos.

Mijn vader omhelsde me stevig.

“Maak je geen zorgen, Daniel. Ik zal me haar herinneren voor twee.”

We keken elkaar aan in de duisternis, zoekend naar woorden die niet bestonden. Dat was de eerste keer dat ik me realiseerde dat mijn vader ouder werd en dat zijn ogen, ogen van nevel en verlies, altijd in het verleden blikten. Hij stond op en deed de gordijnen open om het bleke ochtendlicht binnen te laten.

“Kom, Daniel, kleed je aan. Ik wil je iets laten zien”, zei hij.

“Nu? Om vijf uur ’s ochtends?”

“Sommige dingen kun je slechts in het donker zien”, gaf mijn vader me met een raadselachtig glimlachje te verstaan, waarschijnlijk geleend uit een van de door hem stukgelezen boeken van Alexandre Dumas.

De straten sluimerden nog tussen nevels en dauw toen we naar buiten gingen. De straatlantaarns van de Ramblas schetsten twinkkelend een allee van damp, terwijl de stad zich uitrekte en zich van haar aquarelvermomming onttreed. Bij Calle Arco del Teatro aangekomen sloegen we de weg in naar de wijk Raval, onder een boog waarvan de contouren zich door de blauwe mist aftekenden. Ik volgde mijn vader door die nauwe straat, meer litteken dan straat, tot het schijnsel van de Ramblas zich achter onze ruggen verloor.

Het licht van de ochtend sijpelde langs balkons en dekljsten heen in schuine vegen licht die de grond niet raakten. Eindelijk hield mijn vader stil voor een grote deur van bewerkt hout, zwart geworden door tijd en vocht. Voor ons doemde iets op wat ik op het achtergelaten karkas van een paleis vond lijken, of een museum van echo's en schaduwen.

“Daniel, wat je vandaag zult zien mag je aan niemand vertellen. Zelfs niet aan je vriend Tomás. Aan niemand.”

Een mannetje met roefvogeltrekken en een zilverkleurige haardos deed de deur open. Zijn ondoorgrondelijke arends blik bleef op mij rusten.

“Goedemorgen, Isaac. Dit is mijn zoon Daniel”, kondigde mijn vader aan. “Binnenkort wordt hij elf en op een goede dag zal hij de winkel overnemen. Hij is nu oud genoeg om deze plek te leren kennen.”

De man die Isaac heette, nodigde ons met een korte hoofdknik uit om verder te komen. Een blauwige duisternis omhulde alles en liet ternauwernood de contouren zien van een brede, marmeren trap en een galerij met fresco's, bevolkt door engelen en fabelachtige wezens. We volgden de bewaker door deze paleisgang en kwamen bij een grote cirkelvormige zaal waar een ware basiliek van duisternis rustte onder een glazen koepel, doorschoten met stralenbundels die vanuit de hoogte neerhingen. Een labyrint van gangen en uitpuilende boekenkasten klom omhoog vanaf de basis tot aan de top, en een bijenkorf tekende zich af met tunnels, trappen, platformen en bruggen die een gigantische bibliotheek met een onmogelijke geometrie deden vermoeden. Ik keek naar mijn vader, sprakeloos. Hij glimlachte naar me en knipoogde.

“Daniel, welkom in het Kerkhof der Vergeten Boeken.”

Als vlekjes in de gangen en op de platformen waren de omtrekken zichtbaar van een dozijn figuren. Sommigen van hen draaiden zich om en groetten vanuit de verte en ik herkende de gezichten van enkele van mijn vaders collega's uit het gilde. In mijn tienjarige ogen leken die individuen tot een geheime broederschap van alchemisten te behoren die achter de rug van de wereld om samenzwoeren. Mijn vader knielde naast me neer en terwijl hij me strak aankeek, praatte hij tegen me met de zachte stem van beloften en vertrouwelijkheden.

“Deze plaats is een mysterie, Daniel, een heiligdom. Elk boek,

elke band die je ziet, is beziel. Beziel door degene die het schreef, beziel door degenen die het lazen en doorleefden en ervan droomden. Telkens als een boek in andere handen overgaat, telkens als iemand zijn blik over de bladzijden laat gaan, groeit zijn geest en wordt sterk. Vele jaren geleden al, toen mijn vader me hier voor de eerste keer naartoe bracht, was dit een oude plek. Misschien wel net zo oud als de stad zelf. Niemand weet met zekerheid te zeggen hoe lang dit al bestaat of wie het gemaakt hebben. Als een bibliotheek verdwijnt, als een boekhandel haar deuren sluit, of als een boek in de vergetelheid raakt, dan zorgen wij, de bewakers die deze plek kennen, ervoor dat het hier terecht komt. Hier wonen de boeken die niemand zich meer herinnert, de boeken die mettertijd in de vergetelheid zijn geraakt, wachtend op de dag dat ze overgaan in de handen van een nieuwe lezer, een nieuwe geest. In de winkel verkopen en kopen wij ze, maar eigenlijk hebben boeken geen eigenaar. Elk boek dat je hier ziet, is de beste vriend geweest van iemand. Nu hebben ze alleen ons nog, Daniel. Denk je dat je dit geheim zult kunnen bewaren?”

Mijn blik verloor zich in de immensiteit van de plek, in het behekste licht. Ik knikte en mijn vader glimlachte.

“En weet je wat het mooiste van alles is?” vroeg hij.

Ik schudde zwijgend mijn hoofd.

“De gewoonte is dat je bij het eerste bezoek een boek kiest, het maakt niet uit welk boek, en het adopteert; daardoor zorg je ervoor dat het nooit verdwijnt, dat het altijd levend blijft. Dat is een heel belangrijke belofte. Voor het leven”, legde mijn vader uit. “Vandaag is het jouw beurt.”

Bijna een halfuur lang dwaalde ik door de gangen van het labyrint, dat naar oud papier, stof en magie rook. Ik liet lichtjes mijn hand glijden over de rijen met boekenruggen, onderwijl trachtend een keuze te maken. Tussen door de tijd vervaagde titels ontwaarde ik woorden in talen die ik herkende en dozijnen andere die ik niet kon thuisbrengen. Ik struinde spiraalsgewijs gangen en galerijen af, bevolkt door honderden, duizenden banden die meer van mij leken te weten dan ik van hen. Al snel viel me de gedachte in dat achter het omslag van elk afzonderlijk boek een universum lag dat geëxploreerd moest worden, terwijl buiten deze muren de wereld het leven voorbij liet gaan in middagen van voetbal en vervolgh verhalen op de radio, tevreden met navelstaren en weinig

méér. Misschien was het die gedachte, misschien was het toeval of juist zijn flamboyante tegenhanger, het noodlot, maar op datzelfde ogenblik wist ik dat ik het te adopteren boek al had gekozen. Of misschien moet ik zeggen: het boek dat mij ging adopteren. Timide stond het in een hoek van een boekenkast, in wijnkleurig leer gebonden, en het fluisterde zijn titel in gouden letters die opvlamden in het gefilterde licht. Ik liep erop af, streelde de woorden met de toppen van mijn vingers, en las in stilte.

*De schaduw van de wind*

JULIÁN CARAX

Nooit eerder had ik die titel of auteur horen noemen, maar dat maakte me niets uit. De beslissing was genomen. Door beide partijen. Ik pakte het boek uiterst voorzichtig vast en bladerde het door; de bladzijden fladderden. Bevrijd uit zijn cel op de plank blies het boek een gouden stofwolk uit. Ik keerde op mijn schreden terug door het labyrint, tevreden met mijn keuze, en hield het boek onder mijn arm geklemd, een glimlach op mijn lippen. Misschien dat de betoverende atmosfeer van deze plek de overhand had gekregen, maar ik wist heel zeker dat dat boek daar vele jaren op me had gewacht, waarschijnlijk al vóór ik geboren werd.

Die middag, terug in ons huis in Calle Santa Ana, trok ik me in mijn kamer terug en besloot de eerste regels te lezen van mijn nieuwe vriend. Voor ik het in de gaten had, zat ik er onherroepelijk middenin. De roman vertelde het verhaal van een man op zoek naar zijn echte vader, die hij nooit gekend had en wiens bestaan hij pas ontdekte dankzij de laatste woorden van zijn moeder op haar sterfbed. De geschiedenis van die zoektocht veranderde in een spookachtige odyssee waarin de hoofdpersoon vocht om zijn verloren jeugd terug te winnen en waarin langzaam de schaduw van een verdoemde liefde naar de oppervlakte kwam, waarvan de herinnering hem tot in lengte van dagen zou achtervolgen. Naarmate ik vorderde, deed de structuur van het verhaal me steeds meer denken aan zo'n Russische pop die eindeloos veel, steeds kleinere poppen in zich verstopt heeft zitten. De minuten en uren verstreken als in een droom. Toen uren later de klokken van de kathedraal middernacht luiden, hoorde ik ze nauwelijks, gevan-

gen als ik was in het verhaal. In de cirkel van warm, koperkleurig licht die de bureaulamp projecteerde, werd ik ondergedompeld in een wereld van beelden en sensaties zoals ik die niet eerder had gekend. Personages die mij net zo echt toeschenen als de wereld om me heen sleurden me een tunnel van avontuur en mysterie in waar ik helemaal niet meer uit wilde ontsnappen. Bladzij na blad-zij liet ik me inkapselen door de betovering van het verhaal, tot de adem van de dageraad mijn raam streelde en mijn moede ogen over de laatste pagina gleden. Ik strekte me uit in het blauwachtige halfduister van de ochtend met het boek op mijn borst en luisterde naar het gemurmel van de slapende stad dat op de purpergespikkelde daken druppelde. Slaap en vermoeidheid klopten aan mijn deur, maar ik weigerde me over te geven. Ik wilde de betovering van het verhaal niet verliezen noch de personages al vaarwel zeggen.

Ik hoorde eens een vaste klant van mijn vaders boekhandel zeggen dat er maar weinig dingen zijn die zo'n stempel op een lezer drukken als het eerste boek dat zich werkelijk een weg baant naar het hart. Die eerste beelden, de echo van de woorden die we denken achter ons gelaten te hebben, vergezellen ons een leven lang en beitelen een paleis in ons geheugen waar we vroeg of laat – het maakt niet uit hoeveel boeken we lezen, hoeveel werelden we ontdekken, hoeveel we leren of vergeten – naar zullen terugkeren. Voor mij zullen dat voor altijd de behekste pagina's zijn die ik in de gangen van het Kerkhof der Vergeten Boeken vond.

*Carlos Ruiz Zafón*

# Het spel van de engel

Vertaald door Nelleke Geel



SIGNATUUR

2012



# 1

Een schrijver vergeet nooit de eerste keer dat hij een paar munten of een loftuiting accepteert in ruil voor een verhaal. Nooit vergeet hij de eerste keer dat hij het zoete gif van de ijdelheid in zijn bloed voelt en gelooft dat, als hij er nu maar in slaagt zijn gebrek aan talent voor iedereen verborgen te houden, de droom van de literatuur in staat zal zijn hem een dak boven het hoofd te verschaffen, een warme maaltijd aan het einde van de dag en, waar hij het meest naar hunkert: zijn naam gedrukt op een miezerig stuk papier dat ongetwijfeld langer zal leven dan hij. Een schrijver is veroordeeld tot de herinnering aan dat moment, omdat hij dan al verloren is en zijn ziel een prijs heeft.

Op een lang vervlogen dag in december 1917 overkwam mij dat voor het eerst. Ik was zeventien en werkte bij *De stem van de industrie*, een krant die in de versukkeling was geraakt en wegwijnende in een grotachtig gebouw waar vroeger een zwavelzuurfabriek in gehuisvest was en waarvan de muren nog steeds een bijtende damp uitademden die het meubilair aanvrat, je kleding, je stemming en zelfs de zolen van je schoenen. Het hoofdkwartier van de krant verhief zich achter het bos van engelen en kruisen op het kerkhof van Pueblo Nuevo en in de verte versmolt zijn silhouet met dat van de familiegraven tegen een horizon van honderden schoorstenen en fabrieken, die een permanente schemering van scharlakenrood en zwart over Barcelona legden.

De avond waarop mijn leven van koers zou veranderen, beliefde het de chef-redacteur van de krant, don Basilio Moragas,

om mij kort voor sluitingstijd bij zich te roepen in het donkere kamertje op de redactie, dat dienstdeed als kantoor en rooksalon. Don Basilio was een man met een woest uiterlijk en een weelderige snorbaard, die niet veel ophad met aanstellerij en de theorie onderschreef dat kwistig gebruik van bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden iets was van ontaarde types en mensen met een vitaminegebrek. Als hij in de gaten kreeg dat een redacteur neigde naar bloemrijk proza, veroordeelde hij hem drie weken lang tot het opmaken van overlijdensberichten. Als de persoon in kwestie na de zuivering in de oude fout verviel, wees don Basilio hem levenslang toe aan de ‘Huis-en-Haardafdeling’. We waren allemaal bang voor hem en dat wist hij maar al te goed.

‘Don Basilio, u heeft me laten roepen?’ vroeg ik schuchter.

De chef-redacteur wierp een vluchtige blik op me. Ik ging het kantoor binnen, dat rook naar zweet en tabak, in die volgorde. Don Basilio negeerde mijn aanwezigheid en ging door met het redigeren van een van de artikelen op zijn bureau, een rood potlood in de aanslag. Een paar minuten lang corrigeerde, nee, amputeerde hij de tekst en schold ondertussen zachtjes voor zich uit alsof ik er niet was. Ik wist niet wat ik moest doen en omdat ik een stoel tegen de muur zag staan, maakte ik aanstalten om te gaan zitten.

‘Wie heeft u gezegd plaats te nemen?’ mompelde don Basilio zonder van de tekst op te kijken.

Vliegensvlug kwam ik weer overeind en ik hield mijn adem in. De chef-redacteur zuchtte, liet zijn rode potlood vallen en leunde achterover in zijn stoel. Hij nam me kritisch op alsof ik een nutteloze prul was.

‘Men heeft mij gezegd dat u schrijft, Martín.’

Ik slikte en toen ik mijn mond opendeed klonk er een belachelijk dun stemmetje.

‘Een beetje, enfin, ik weet niet, ik bedoel, nou ja, ja, ik schrijf ...’

‘Ik hoop dat u beter schrijft dan praat. En wat schrijft u zoal, als dat niet te veel gevraagd is?’

‘Misdaadverhalen. Daar bedoel ik mee ...’

‘Ik begrijp wat u bedoelt.’

De blik van don Basilio sprak boekdelen. Als ik had gezegd dat

ik kerststalfiguurtjes maakte van verse mest, had hij drie keer enthousiaster gekeken. Hij zuchtte nogmaals en haalde zijn schouders op.

‘Vidal zegt dat u helemaal niet zo slecht bent. Dat u eruit springt. Natuurlijk is dat met de concurrentie hier ten burele ook niet zo’n kunst. Maar als Vidal het zegt ...’

Pedro Vidal was de sterjournalist van *De stem van de industrie*. Hij schreef een wekelijks commentaar voor de pagina kort nieuws, het enige lezenswaardige stuk van de hele krant, en hij was de auteur van een dozijn misdaadromans over gangsters van de Raval die het bed deelden met dames uit de hogere kringen, boeken die een bescheiden populariteit hadden bereikt. Met zijn vlekkeloze zijden pakken, glanzende Italiaanse mocassins, zijn keurig gekamde blonde haar, potloodsnorretje en de gemakkelijke, royale glimlach van iemand die zich goed voelt in zijn vel en in de wereld, had Pedro Vidal het uiterlijk en de houding van een dandy uit de film. Hij stamde uit een dynastie van mannen die met de suikerhandel in de Nieuwe Wereld hun fortuin hadden gemaakt en na terugkeer hun tanden hadden gezet in een sappig stuk elektrificatie van de stad. Zijn vader, de patriarch van de clan, was een van de grootaandeelhouders van de krant en don Pedro gebruikte de redactie als een speeltuin waarmee hij de verveling verdreef die het gevolg was van het feit dat hij in zijn hele leven nog nooit één dag had hoeven werken. Het deed er weinig toe dat de krant net zo snel geld verloor als de nieuwe automobielen, die men steeds vaker in de straten van Barcelona zag, hun olie. Met inmiddels een overvloed aan adellijke titels wijdde de Vidaldynastie zich nu aan het verzamelen van banken en percelen in de Ensanche met de afmetingen van vorstendommetjes.

Pedro Vidal was de eerste aan wie ik de opzetjes liet zien die ik schreef toen ik amper een knulletje was en zorgde voor koffie en sigaretten op de redactie. Hij had altijd tijd voor mij: hij las wat ik had geschreven en gaf me goede adviezen. Mettertijd werd ik zijn assistent en mocht ik zijn teksten uittikken. Het was Pedro die bereid was om me te helpen als ik mijn lot in de waagschaal wilde leggen van de Russische roulette die literatuur heet, hij nam me bij de hand bij mijn eerste schreden. Trouw aan zijn

woord, wierp hij me nu in de klauwen van don Basilio, de cerberus van de krant.

‘Vidal is een sentimenteel mens die nog gelooft in buitengewoon on-Spaanse mythen als de meritocratie of het geven van kansen aan degene die ze verdient in plaats van aan de dienstdoende protegé. Rijk als hij is, kan hij het zich permitteren om als lyricus door het leven te gaan. Als ik ook maar een honderdste deel had van zijn peseta’s, dan schreef ik allang sonnetten en kwamen de vogeltjes uit mijn hand eten, betoverd door mijn goedheid en ongelooflijke charme.’

‘Señor Vidal is een groot man,’ protesteerde ik.

‘Meer dan dat. Hij is een heilige omdat hij me, ondanks de indruk van hongerlijder die u maakt, al weken aan het hoofd zeurt over hoe getalenteerd en ijverig onze benjamin van de redactie is. Hij weet hoe weekhartig ik diep in mijn hart ben en bovendien heeft hij me een kistje Cubaanse sigaren beloofd als ik u deze kans geef. En als Vidal dat zegt, dan is dat voor mij alsof Mozes met alle aan hem geopenbaarde waarheden in steen gehouwen op zijn rug de berg afdaalt. Dus, om kort te gaan, omdat het kerst is en opdat uw vriend er eindelijk eens het zwijgen toe doet, bied ik u aan te debiteren als een held: koste wat het kost.’

‘Mijn dank is zeer groot, don Basilio. Ik verzeker u dat u er geen spijt van zult hebben ...’

‘Niet zo haastig, meneertje. Wat denkt u zoal van overvloedig en ongebreideld gebruik van bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden?’

‘Dat het een schande is die omschreven zou moeten staan in het Wetboek van Strafrecht,’ antwoordde ik met de overtuiging van de militante bekeerling.

Don Basilio knikte goedkeurend.

‘U bent op de goede weg, Martín. U heeft uw prioriteiten helder. In dit vak overleven slechts zij die prioriteiten hebben en geen principes. Dit is wat we gaan doen. Ga zitten en prent het u goed in, want ik zeg het niet nog eens.’

Het plan was als volgt. Om redenen waarover don Basilio zich verder niet wenste uit te laten, was het artikel voor de achterpagina van de zondagseditie, gewoonlijk gereserveerd voor een literair verhaal of een reisverslag, op het laatste mo-

ment komen te vervallen. De geplande tekst was een verhaal van patriottistische snit en vurig lyrisme over de heldendaden van Catalaanse, middeleeuwse ridders die het christendom redden en alles wat fatsoenlijk was onder de hemel, te beginnen bij het Heilige Land en eindigend bij de delta van de Llobregat. Helaas was de tekst niet op tijd aangekomen of, zo vermoedde ik, had don Basilio geen zier zin om hem te publiceren. Daarmee was er, zes uur voor de sluitingstijd van de redactie, geen andere kopij voorradig dan een paginagrote advertentie voor korsetten met walvisbaleinen die droomheupen beloofden, en het ongestraft kunnen genieten van *canelones*. De leiding van de redactie had, voor dit dilemma geplaatst, de koe bij de hoorns gevat en de beschroomde literaire talenten van het huis op hun verantwoordelijkheid aangesproken, teneinde het gat te dichten en het trouwe familiepubliek te vermaken met een warm-menselijk verhaal van vier kolommen. De lijst van bewezen talenten tot wie men zijn toevlucht kon nemen bestond uit tien namen, waarvan uiteraard niet één de mijne was.

‘Vriend Martín, de omstandigheden hebben samengezworen op dusdanige wijze dat geen van de paladijnen op de salarisrol persoonlijk aanwezig is of binnen een geschikt tijdsbestek te lokaliseren valt. Met deze dreigende ramp voor ogen, heb ik besloten u geschikt genoeg te bevinden.’

‘U kunt op mij rekenen.’

‘Ik reken op vijf vel met dubbele regelafstand binnen zes uur, don Edgar Allan Poe. En brengt u mij een verháál, geen verhandeling. Als ik preken wil horen, ga ik wel naar de kerstnachtmis. Breng me een verhaal dat ik nog niet eerder heb gelezen, en als ik het al wel heb gelezen, breng het me dan zó geschreven en verteld dat ik het niet in de gaten heb.’

Ik wilde met gezwinde spoed vertrekken toen don Basilio opstond, om het bureau heen liep en een enorme knuist met de afmeting en het gewicht van een aambeeld op mijn schouder legde. Toen pas, van dichtbij, zag ik dat zijn ogen twinkelden.

‘Als het een fatsoenlijk verhaal is, betaal ik u tien peseta’s. En als het méér dan fatsoenlijk is en in de smaak valt bij onze lezers, zal ik meer van u publiceren.’

‘Nog speciale aanwijzingen, don Basilio?’ vroeg ik.

‘Ja. Stel me niet teleur.’

De volgende zes uur bracht ik door in trance. Ik ging zitten aan de tafel in het midden van de redactie, die gereserveerd was voor Vidal op de dagen dat het hem beliefdde de tijd wat te doden. De grote ruimte was verlaten en ondergedompeld in de rook van duizend sigaretten. Ik sloot een moment mijn ogen en riep een beeld op, een zwart wolkendek dat zijn regen over de stad uitstortte, een man die de schaduw opzocht, zijn handen met bloed besmeurd en een geheimzinnige blik. Ik wist niet wie hij was noch waarvoor hij vluchtte, maar gedurende de komende zes uur zou hij mijn beste vriend worden. Ik liet een vel in de schrijfmachine glijden en zonder te pauzeren wrong ik alles uit me wat ik te bieden had. Ik worstelde met elk woord, elke zin, elke wending, elke letter en elk beeld alsof het het laatste was wat ik zou schrijven. Ik schreef en herschreef elke regel alsof mijn leven ervan afhing en dan herschreef ik hem nog een keer. Mijn enige gezelschap was de echo van mijn onophoudelijke getik dat weergalmde in de in schaduwen gehulde ruimte, en de grote klok aan de muur die de tot de dageraad resterende minuten wegtikte.

Kort voor zes uur 's ochtends haalde ik het laatste vel uit de machine en zuchtte uitgeput. Mijn brein leek inmiddels een wespennest. Ik hoorde de langzame, zware stappen van don Basilio, die uit een van zijn gecontroleerde slaapjes was ontwaakt en nu doodkalm dichterbij kwam. Ik verzamelde de vellen en gaf ze hem, maar durfde hem niet aan te kijken. Don Basilio nam plaats aan de tafel naast de mijne en knipte de lamp aan. Zijn ogen gleden over de tekst zonder enige emotie te verraden. Toen legde hij zijn sigaar op de rand van de tafel en terwijl hij me aankeek las hij hardop de eerste regel voor: “De nacht valt over de stad en in de straten hangt de lucht van buskruit als de ademtocht van een vloek.”

Don Basilio wierp me een scheve blik toe en ik verschanste me achter een grijns die al mijn tanden ontblootte. Zonder een woord te zeggen stond hij op en vertrok met mijn verhaal in de

hand. Ik zag hem naar zijn kantoor lopen en de deur achter zich dichtdoen. Als versteend bleef ik staan en ik wist niet of ik moest maken dat ik wegkwam of mijn doodvonnis moest afwachten. Tien minuten later, die mij voorkwamen als tien jaar, ging de deur van het kantoor van de chef-redacteur weer open en schalde de oorverdovende stem van don Basilio over de redactie.

‘Martín. Kom hier, alstublieft.’

Ik sleepte me erheen zo langzaam als ik kon, bij elke pas kromp ik enkele centimeters, totdat er niets anders op zat dan mijn gezicht te laten zien en hem aan te kijken. Don Basilio, het gevreesde rode potlood in de hand, bekeek me koeltjes. Ik wilde slikken, maar mijn mond was uitgedroogd. Hij pakte de velletjes papier en gaf ze me terug. Ik nam ze aan en draaide me zo snel als ik kon om naar de deur met de gedachte dat er in de lobby van Hotel Colón altijd wel plek zou zijn voor nog een schoenpoetser.

‘Breng dit naar de zetter en laat het zetten,’ klonk zijn stem achter me.

Ik keerde me om in de veronderstelling dat het om een wrede grap ging. Don Basilio trok zijn bureaulade open, telde tien peseta's uit en legde ze op tafel.

‘Die zijn voor u. Ik stel voor dat u er een nieuw stel kleren van koopt – ik zie u al vier jaar in dezelfde vodden en nog steeds zijn ze u zes maten te groot. Gaat u naar de heer Pantaleoni in zijn kleermakerij aan de *calle* Escudellers en zegt u hem dat ik u gestuurd heb. Hij zal u netjes behandelen.’

‘Dank u wel, don Basilio. Dat zal ik doen.’

‘En begint u vast aan het volgende verhaal. Daar geef ik u een week voor. Maar niet verslappen. En met wat minder doden als het kan, de lezer van vandaag de dag houdt van een zoetsappig einde waarin de grootsheid van de menselijke geest triomfeert, en al dat soort nonsens.’

‘Ja, don Basilio.’

De chef-redacteur knikte en gaf me een hand.

‘Goed werk, Martín. Maandag wil ik u aan Junceda's tafel zien, die is nu van u. Ik zet u op kort nieuws.’

‘Ik zal u niet teleurstellen, don Basilio.’

‘Nee, teleurstellen zult u me niet. U zult me in de steek laten, want u bent geen journalist en zult het nooit worden. Maar u bent ook nog geen schrijver van misdaadverhalen, ook al denkt u van wel. Blijft u hier nog een poosje, dan leren we u een paar dingen die altijd van pas komen.’

Even verloor ik mijn zelfbeheersing en ik werd door zo’n groot gevoel van dankbaarheid overspoeld dat ik die enorme man wel kon omhelzen. Don Basilio, het woeste masker weer op zijn plaats, hield strak een stalen blik op me gericht en wees naar de deur.

‘Geen scènes, alstublieft. Graag de deur achter u dichtdoen. En gelukkig kerstfeest.’

‘Gelukkig kerstfeest.’

Toen ik de maandag daarop op de redactie kwam om voor het eerst aan mijn eigen bureau te gaan zitten, vond ik een bruine envelop met een strik erom en mijn naam in het lettertype dat ik kende van jarenlang uittikken. Ik scheurde de envelop open. De achterpagina van de zondagseditie met mijn verhaal omlijnd en een kort bericht: *Dit is slechts het begin. Binnen tien jaar ben ik de leerling en jij de meester. Je vriend en collega, Pedro Vidal.*



‘Wat heeft dat er nou mee te maken?’

Vidal zette een onderwijzersgezicht op en liet vervolgens een van zijn verhandelingen op me los.

‘In mijn tijd als jongeling was het normaal, tenminste bij ons soort mensen van hoge komaf, dat we geïnitieerd werden op dit gebied aan de hand van een professionele dame. Toen ik jouw leeftijd had, nam mijn vader – nog steeds habitué van de beste etablissementen van de stad – me mee naar een plek genaamd De Dromerij, luttele meters verwijderd van het macabere paleis dat onze geliefde *conde* Güell met alle geweld door Gaudí bij de Ramblas wilde laten bouwen. Vertel me niet dat je er nog nooit van gehoord hebt.’

‘Van de graaf of van het bordeel?’

‘Heel grappig. De Dromerij placht een elegant etablissement te zijn voor een selecte clientèle met smaak. Eigenlijk dacht ik dat het al jaren geleden gesloten was, maar blijkbaar is dat niet het geval. In tegenstelling tot de literatuur is bij sommige handel altijd sprake van een stijgende lijn.’

‘Ik begrijp het. Is dit een idee van u? Een soort grap?’

Vidal schudde zijn hoofd.

‘Een van die idioten van de redactie dan?’

‘Ik bespeur een zekere vijandigheid in uw woorden, maar ik betwijfel of iemand die zich toelegt op het nobele doch eenvoudige beroep van redacteur zich de honoraria van een plek als De Dromerij kan veroorloven, als het dezelfde plek is als ik me herinner.’

‘Het maakt ook niet echt uit, ik denk er niet over te gaan,’ snoof ik.

Vidal trok zijn wenkbrauwen op.

‘Vertel me nou niet dat je niet net zo’n scepticus bent als ik en dat je onbezoedeld van hart en schaamstreek de huwelijks-sponde wilt betreden, een pure ziel die smacht naar het magische moment waarop de waarachtige liefde je de extase van lichaam en ziel laat ontdekken, gezegend door de Heilige Geest, en jou aldus de wereld met kindertjes laat bevolken die jouw naam dragen en de ogen van hun moeder hebben, die heilige vrouw, toppunt van deugd en ingetogenheid, aan wier hand je onder de welwillende blik van het kindeke Jezus de hemel zult binnengaan.’

‘Dat wilde ik niet zeggen.’

‘Daar ben ik blij om, want het is mogelijk, en ik onderstreep mogelijk, dat dat moment nooit komt, dat je niet verliefd wordt, dat je je leven aan niemand wilt en kunt geven en dat je, zoals ik, op een dag vijfenveertig wordt en je realiseert dat je niet jong meer bent en dat er voor jou geen koor van cupido’s met lieren noch een met witte rozen opgemaakte sponde in de richting van het altaar meer zal zijn, en dat de enige wraak die je nog rest erin bestaat het leven het genot van stevig, vurig vlees te ontstelen, een genot dat sneller in rook opgaat dan goede bedoelingen en dat in deze smerige wereld, waarin alles vergaat, van schoonheid tot herinnering, de hemel nog het best benadert.’

Ten teken van bijval liet ik een plechtig zwijgen volgen. Don Pedro Vidal was een groot liefhebber van opera en had zich in de loop van de tijd de *tempi* en declamatiestijl van de grote aria’s eigen gemaakt. In de familieloge van het Gran Teatro del Liceo liet hij geen afspraak met Puccini voorbijgaan. Hij was een van de weinigen, afgezien van de opeengepakte ongelukkigen in het schellinkje, die erheen ging om naar de muziek te luisteren waar hij zo van hield, muziek die de verhandelingen waarop hij me af en toe vergastte, zoals deze dag, zo bruisend deed opborrelen.

‘Wat?’ vroeg Vidal uitdagend.

‘Dat laatste stukje komt me bekend voor.’

Ik had hem op heterdaad betrapt. Hij zuchtte en knikte.

‘Dat komt uit *Moord in Club Liceo*,’ gaf Vidal toe. ‘De slotscène waarin Miranda LaFleur de onrechtvaardige markies doodschiet die haar hart heeft gebroken, omdat hij haar verried door een gepassioneerde nacht in de bruidssuite van Hotel Colón door te brengen in de armen van de spionne van de tsaar, Svetlana Ivanova.’

‘Ik meende al zoiets. U had het niet beter kunnen kiezen. Uw meesterwerk, don Pedro.’

Vidal glimlachte bij mijn loftuiting en leek te overwegen of hij nog een sigaret zou opsteken.

‘Hetgeen onverlet laat dat er iets van waarheid in dat alles zit,’ rondde hij af.

Hij ging in de vensterbank zitten, niet zonder er eerst een zakdoek op uit te vouwen zodat zijn elegante pantalon niet vies

werd. Ik zag dat de Hispano-Suiza beneden geparkeerd stond, op de hoek van de calle de la Princesa. De chauffeur, Manuel, was de verchromde delen aan het oppoetsen alsof het om een sculptuur van Rodin ging. Manuel had me altijd aan mijn vader doen denken, twee mannen van dezelfde generatie die te veel dagen van tegenspoed hadden gekend en bij wie de herinneringen in hun gezicht gekerfd stonden. Van een paar bedienden van Villa Helius had ik gehoord dat Manuel Sagnier lange tijd in de gevangenis had doorgebracht en dat hij na zijn vrijlating jaren van ontbering had gekend, omdat hij geen ander baantje kreeg aangeboden dan dat van stuwadoor voor het lossen van zakken en kratten op de pieren, werk waar hij niet meer de leeftijd noch de gezondheid voor had. Volgens de legende had Manuel ooit zijn eigen leven in de waagschaal gesteld voor don Pedro Vidal, die bijna onder de wielen van een tram was terechtgekomen. Toen hij over de moeilijke omstandigheden van de arme man hoorde, bood Vidal hem uit dankbaarheid een baan aan en de mogelijkheid om met vrouw en dochter de kleine woning boven het koetshuis van Villa Helius te betrekken. Hij verzekerde hem dat de kleine Cristina door dezelfde leraren onderwezen zou worden die dagelijks naar het vaderlijk huis aan de avenida Pearson togen om les te geven aan de kinderen van de Vidal-dynastie, en zijn echtgenote kon haar beroep als naaister voor de familie uitoefenen. Bovendien dacht hij erover om een van de eerste automobielen aan te schaffen die in Barcelona op de markt gebracht zouden worden, en als Manuel voor lief zou willen nemen zich om te scholen in de kunst van het gemotoriseerde rijden en de huifkar en sjees tot het verleden kon laten behoren, dan had Vidal een chauffeur nodig, omdat in die tijd aristocratische jongheren niet met hun vingers aan verbrandingsmachines of artefacten met gasuitlaten zaten. Manuel accepteerde het uiteraard. Na zo'n redding uit de misère, luidde de officiële versie, voelden Manuel Sagnier en zijn familie een blinde devotie voor Vidal, eeuwige kampioen van de bezitlozen. Ik wist niet of ik dat verhaal werkelijk moest geloven of dat ik het moest toevoegen aan de lange reeks legendes rondom het door Vidal zelf gecultiveerde karakter van de goede aristocraat – het ontbrak er nog slechts aan dat hij, omhuld door een stra-

lende aureool, aan een verweesd herderinnetje verscheen.

‘Je trekt weer dat schooiersgezicht dat je hebt als je je overgeeft aan boosaardige gedachten,’ zei Vidal. ‘Wat voer je in je schild?’

‘Niets. Ik dacht eraan wat een goed mens u toch bent, don Pedro.’

‘Met jouw leeftijd en positie opent cynisme geen deuren.’

‘Dat verklaart alles.’

‘Vooruit, groet die aardige Manuel eens, hij vraagt altijd naar je.’

Ik leunde uit het venster en toen de chauffeur, die me altijd als een deftig heerschap behandelde en niet als de stoethaspel die ik was, me in het oog kreeg, zwaaide hij vanuit de verte naar me. Ik zwaaide terug. Op de passagiersstoel zat zijn dochter Cristina, een schepsel met een bleke huid en fijn getekende lippen, het meisje dat een paar jaar ouder was dan ik en mij sinds ik haar de eerste keer dat Vidal me uitnodigde om Villa Helius te bezoeken, had gezien, de adem benam.

‘Niet zo kijken, ze breekt nog,’ mompelde Vidal achter me.

Ik draaide me om en zag dat Vidal zijn machiavellitronie had opgezet die hij altijd reserveerde voor aangelegenheden die het hart en andere nobele ingewanden betroffen.

‘Ik weet niet waar u het over heeft.’

‘Hoe waar,’ riposteerde Vidal. ‘Welnu, wat ga je vanavond doen?’

Ik las de brief nog een keer en aarzelde.

‘Bezoekt u vaak dat soort lokalen, don Pedro?’

‘Sinds mijn vijftiende heb ik niet meer voor een vrouw betaald en technisch gesproken betaalde mijn vader,’ antwoordde Vidal zonder enige grootspraak. ‘Maar een gegeven paard ...’

‘Ik weet het niet, don Pedro ...’

‘Natuurlijk weet je het wel.’

Op weg naar de deur gaf Vidal me een klopje op mijn rug.

‘Je hebt nog zeven uur tot middernacht,’ zei hij. ‘Ik zeg het voor het geval je een dutje wilt doen om krachten te verzamelen.’

Ik keek uit het raam en zag hem naar de auto lopen. Manuel opende het portier en Vidal zeeg traag op de achterbank neer. Ik hoorde de motor van de Hispano-Suiza zijn symfonie van zui-

gers en pluniers ontvouwen. Op dat moment keek de dochter van de chauffeur, Cristina, op naar mijn raam. Ik glimlachte naar haar, maar besepte dat zij zich niet meer herinnerde wie ik was. Een moment later keek ze weg en spoedde Vidals grote karos zich terug naar zijn eigen wereld.

Carlos Ruiz Zafón

De gevangene van de hemel

Vertaald door Nelleke Geel



SIGNATUUR

2012

# 1

*Barcelona, december 1957*

**D**at jaar ontwaakten de dagen voor kerst onder een loodkleurige hemel en een laagje rijp. Een blauwachtige schemering lag over de stad en de mensen haastten zich voorbij, tot over hun oren ingepakt, terwijl hun adem dampende sporen achterliet in de kou. Er waren er maar weinig die stilstonden om de etalage van Sempere en Zoon te bekijken en nog minder die zich naar binnen waagden om te vragen naar dat ene, verdwaalde boek dat zijn hele leven op hen had gewacht en waarvan de verkoop – poëziebundels daargelaten – zou hebben bijgedragen aan het oplappen van de precaire financiën van de boekhandel.

‘Ik geloof dat vandaag dé dag is. Vandaag verandert ons lot,’ kondigde ik aan, in de ban van mijn eerste kop koffie. Puur optimisme in vloeibare vorm.

Mijn vader, die al vanaf acht uur ’s ochtends aan het worstelen was met het kasboek en die goochelde met potlood en gum, keek op van de toonbank en sloeg het defilé van ongrijpbare klanten gade dat hem door de vingers glipte en verdween in de straat.

‘Moge de hemel je horen, Daniel, want in dit tempo, als de kerstverkoop niet bijtrekt, hebben we in januari niet eens meer geld om de elektriciteitsrekening te betalen. We zullen echt iets moeten doen.’

‘Fermín had gisteren een idee,’ opperde ik. ‘Volgens hem is

het een magistraal plan om de boekhandel te redden van het ophanden zijnde bankroet.’

‘God sta ons bij.’

Ik citeerde letterlijk: ‘Als ik nu eens in onderbroek de etalage zou decoreren, zou het ons wellicht lukken om een vrouwelijk specimen – belust op literatuur en heftige emoties – naar binnen te lokken om geld uit te geven, want zij die het kunnen weten, zeggen dat de toekomst van de literatuur afhangt van de vrouwen en God is mijn getuige dat de dienstmaagd die de woeste aantrekkingskracht van dit goddelijke lichaam kan weerstaan nog geboren moet worden.’

Ik hoorde achter me het potlood van mijn vader op de grond vallen en draaide me om.

‘Fermín dixit,’ voegde ik eraan toe en ik nam genietend nog een slok van mijn koffie.

Ik had gedacht dat mijn vader wel zou glimlachen bij een dergelijke inval van Fermín, maar toen ik merkte dat hij niet uit zijn stilte leek te ontwaken, keek ik hem onderzoekend aan. Sempere senior leek een dergelijk krankzinnig voorstel niet alleen volstrekt niet grappig te vinden, hij trok zelfs een peinzend gezicht, alsof hij het serieus overwoog.

‘Kijk eens aan, misschien heeft Fermín de spijker wel op de kop geslagen,’ mompelde hij.

Ik keek hem vol ongeloof aan. Mogelijk had de commerciële droogte die ons de afgelopen weken had gegeseld nu toch werkelijk het gezonde verstand van mijn verwekker aangetaast.

‘Je gaat me toch niet vertellen dat je hem toestemming geeft om in een herenslip door de winkel te paraderen?’

‘Nee, nee, dat bedoel ik niet. Die etalage. Dat woord brengt me op een idee ... Misschien zijn we nog op tijd om de kerst te redden.’

Ik zag hem verdwijnen in de achterkamer en kort daarop kwam hij terug, gehuld in zijn officiële winteruniform: dezelfde jas, shawl en hoed die ik me van kinds af aan herinner.



Bea zei altijd dat ze vermoedde dat mijn vader sinds 1942 geen kleding meer had gekocht en alle tekenen wezen erop dat mijn vrouw gelijk had. Terwijl hij zijn handschoenen aantrok, glimlachte mijn vader afwezig en in zijn ogen zag ik dat bijna kinderlijke sprankje dat alleen waarlijk grootse ondernemingen hem wisten te ontlokken.

‘Ik laat je een poosje alleen,’ kondigde hij aan. ‘Ik moet even voor een boodschap de deur uit.’

‘Mag ik vragen waar je naartoe gaat?’

Mijn vader knipoogde naar me.

‘Het is een verrassing. Je zult het wel zien.’

Ik liep tot de deur met hem mee en zag hem met ferme pas op weg gaan naar de Puerta del Ángel, nog een figuurtje in de grijze stroom van voetgangers die hun weg zochten onder de asgrauwe hemel van weer een lange winter.

## 2

**I**k nam de gelegenheid te baat om nu ik alleen was, de radio aan te zetten en muziek te luisteren, terwijl ik naar eigen inzicht en smaak de collecties in de kasten herinrichtte. Mijn vader vond het van weinig niveau getuigen om de radio aan te hebben als er klanten in de zaak waren, en als ik hem aanzette in aanwezigheid van Fermín, begon die als een flamencozanger op de melodie mee te kwelen – of erger, hij begon op ‘sensuele liedjes uit het Caribisch gebied’ te dansen, zoals hij dat noemde – en dan had hij me altijd na een paar minuten op de kast. In het licht van dergelijke praktische moeilijkheden was ik tot de conclusie gekomen dat ik mijn plezier in het luisteren naar muziek moest beperken tot de schaarse momenten dat er verder niemand in de winkel was, behalve ikzelf en duizenden boeken.

Radio Barcelona zond die ochtend een clandestiene opname uit die een verzamelaar had gemaakt van het magnifieke concert dat Louis Armstrong en zijn band hadden gegeven in het Windsor Palace aan de Diagonal, drie Kerstmisleden. Tijdens de reclamepauzes sloofde de omroeper zich uit om de muziek te etiketteren als *ljass* en hij waarschuwde in één moeite door dat sommige van de uitdagende ritmes mogelijk niet geschikt waren voor het gehoor van de nationale luisteraar, gedrild als die was in de klanken van de theatrale *tonadilla* en bolero’s, of die net begon te wennen aan de *yé-yé*-klanken, die in zwang begonnen te raken op de zenders.

Fermín zei altijd dat als het muzikale wonderkind don

Isaac Albéniz zwart was geboren, de jazz uitgevonden zou zijn in Camprodón, net als de beroemde biscuitjes in blik. Hij zei ook dat jazz, samen met de puntige bustehouders die de door hem aanbeden Kim Novak in enkele van de films droeg waar we tijdens de matineeën naartoe gingen in Fémina Cinema, behoorde tot de schaarse successen van de mensheid in de twintigste eeuw. Ik kon niet anders dan het op dit punt met hem eens zijn.

De rest van de ochtend bracht ik door in de magie van de muziek en de geur van boeken en ik genoot van de kalme voldoening die eenvoudig werk dat goed wordt gedaan met zich meebrengt.

Fermín had de ochtend vrij genomen om naar eigen zeggen de laatste hand te leggen aan de voorbereidingen van zijn huwelijk met Bernarda, dat gepland stond voor begin februari. De eerste keer dat hij het onderwerp ter sprake had gebracht, amper twee weken geleden, hadden we allemaal tegen hem gezegd dat hij overhaast handelde en dat je met haastige spoed nooit iets goeds bereikte. Mijn vader probeerde hem ervan te overtuigen het huwelijk met ten minste twee of drie maanden uit te stellen en gebruikte het argument dat een huwelijk iets was voor de zomer en voor goed weer, maar Fermín had erop gestaan om de datum aan te houden en gaf als reden op dat hij, specimen dat gehard was in het harde, droge klimaat van de heuvels van Extremadura, overvloedig zweette aan de mediterrane – naar zijn oordeel subtropische – zomerkust en dat het niet aanging zijn huwelijk te vieren met zweetplekken onder zijn oksels ter grootte van wentelteefjes.

Ik begon te vermoeden dat er iets vreemds aan de hand moest zijn als in een Spanje dat zo door religieuze ijver en door de Staat gedomineerde propaganda werd gedomineerd, Fermín Romero de Torres – levend vaandel van de burgerlijke ongehoorzaamheid tegen de Heilige Moederkerk, de bank en de goede zeden – een dergelijke urgentie aan de dag

legde om een boterbriefje te halen. In zijn prehuwelijkse ijver was hij al zo ver gegaan om vriendschap te sluiten met de nieuwe pastoor van de kerk van Santa Ana, don Jacobo, een priester uit Burgos met een ontspannen gedachtegoed en de manieren van een gepensioneerde bokser. Fermín had hem aangestoken met zijn buitensporige enthousiasme voor domino en samen speelden ze op de zondag na de mis historische partijen in bar Almirall. De priester moest altijd uitbundig lachen wanneer mijn vriend hem tussen de glaasjes Montserrat-likeur door vroeg of hij kon bevestigen dat nonnen dijen hadden en als dat zo was, of ze zo zacht en om in te bijten waren als hij al vanaf zijn adolescentie vermoedde.

‘U wordt nog geëxcommuniceerd,’ verweet mijn vader hem. ‘Nonnen bekijk je niet en raak je niet aan.’

‘Maar de eerwaarde vader is misschien nog wel meer een schoffie dan ik,’ protesteerde Fermín. ‘Als het niet vanwege dat uniform was ...’

Aan die discussie moest ik denken terwijl ik op de klanken van de trompet van maestro Armstrong meeneuriede, toen het belletje boven de deur van de winkel zijn verlegen tingeltje liet horen en ik opkeek in de hoop mijn vader te zien binnenkomen van zijn geheimzinnige missie, of Fermín, klaar voor de middagdienst.

‘Goedendag,’ klonk een schorre stem vanaf de drempel.

In het tegenlicht van de straat leek de grimmige figuur een door de wind gegeselde boomstam. De bezoeker droeg een donker pak van ouderwetse snit en leunde op een stok. Toen hij een stap naar voren deed, liep hij zichtbaar mank. Het licht van de lamp boven de toonbank omhulde een door de tijd doorgroefd gelaat. Hij bekeek me een tijdje aandachtig, schatte zonder haast mijn kaliber in. Zijn blik had iets van die van een roofvogel, geduldig en berekend.

‘Bent u meneer Sempere?’

‘Ik ben Daniel. De heer Sempere is mijn vader, maar hij is er op het moment niet. Kan ik u ergens mee helpen?’

De bezoeker negeerde mijn vraag en begon door de winkel te dwalen, waarbij hij alles grondig bestudeerde, met een belangstelling die grensde aan begerigheid. Zijn kreupelheid was zo overduidelijk dat de kwetsuren die zich verborgen onder zijn kleding ernstig moesten zijn.

‘Een oorlogsaandenken,’ zei de vreemdeling, alsof hij mijn gedachten had gelezen.

Met mijn blik volgde ik zijn inspectie van de winkel, wel vermoedend waar hij zijn anker zou uitgooien. Precies zoals ik had gedacht, stond hij stil bij de vitrine van ebbenhout en glas, een relikwie uit de tijd dat de winkel werd geopend in het jaar 1888, toen overgrootvader Sempere, op dat moment nog een jongeman die net was teruggekeerd van zijn avonturen in het Caribisch gebied, wat geld had geleend om een

oude handschoenenwinkel over te nemen en om te vormen tot boekwinkel. Die vitrine, de ereplaats van de winkel, was waar we traditiegetrouw de kostbaarste exemplaren bewaarden.

De bezoeker ging er zo dichtbij staan dat zijn adem het glas deed beslaan. Hij haalde een bril tevoorschijn die hij op zijn neus zette en begon de inhoud van de vitrine te bestuderen. Zijn houding deed me denken aan die van een wezel die versgelegde eieren in een kippenren onderzoekt.

‘Mooi exemplaar,’ prevelde hij. ‘Dat zal best wat kosten.’

‘Het is een antiek stuk uit de familie. Het heeft voorname-lijk emotionele waarde,’ antwoordde ik, niet geheel op mijn gemak bij de loftuitingen van die vreemde klant die met zijn blik zelfs de lucht die we inademden leek te taxeren.

Na een poosje borg hij zijn bril op en sprak op afgemeten toon: ‘Ik begrijp dat een zekere heer, bekend om zijn gevatheid, voor u werkt.’

Omdat ik niet onmiddellijk antwoord gaf, draaide hij zich naar me toe en wierp me een verzengende blik toe.

‘Zoals u ziet ben ik alleen. Misschien kan meneer me vertellen welk boek hij wenst en met alle genoegens ga ik er voor u naar op zoek.’

De vreemdeling toonde een glimlach die allesbehalve vriendelijk was en knikte.

‘Ik zie dat u in die vitrine een exemplaar hebt van *De graaf van Montecristo*.’

Hij was niet de eerste klant die het boek opmerkte. Ik splitste hem het officiële verhaal in de maag dat we voor zulke gelegenheden paraat hadden.

‘Meneer heeft een goed oog. Het gaat om een magnifieke editie, genummerd en met illustraties van Arthur Rackham, afkomstig uit de privébibliotheek van een groot verzamelaar in Madrid. Het is een uniek, gecatalogiseerd exemplaar.’

De bezoeker wendde onverschilligheid voor en richtte zijn aandacht op de stevigheid van de ebbenhouten panelen van

de boekenkast, waarmee hij duidelijk liet merken dat mijn woorden hem verveelden.

‘Wat mij betreft zien alle boeken er hetzelfde uit, maar het blauw van dat omslag vind ik wel mooi,’ antwoordde hij op schampere toon. ‘Ik neem het.’

Onder andere omstandigheden had ik een vreugdesprong gemaakt bij de verkoop van wat waarschijnlijk het duurste exemplaar was in de hele winkel, maar bij het idee dat die editie zou eindigen in de handen van deze figuur draaide mijn maag zich om. Iets zei me dat als dit exemplaar in zijn bezit de winkel zou verlaten, nooit meer iemand zelfs maar de eerste alinea ervan zou lezen.

‘Het is een zeer kostbare editie. Als meneer wenst, kan ik hem andere edities van hetzelfde werk in perfecte staat laten zien en voor toegankelijker prijzen.’

Mensen met een kleine ziel proberen altijd de ander te kleineren en de onbekende, wiens ziel je waarschijnlijk in een naaldpunt had kunnen verstoppen, wierp me zijn meest geringschattende blik toe.

‘En die ook een blauw omslag hebben,’ voegde ik eraan toe.

Hij negeerde de impertinentie van mijn ironie.

‘Nee, dank. Díé wil ik. De prijs kan me niet schelen.’

Ik knikte knarsetandend en liep naar de vitrine. Ik haalde de sleutel tevoorschijn en opende het glazen deurtje. De ogen van de vreemdeling brandden in mijn rug.

‘Al het goede zit altijd achter slot en grendel,’ gaf hij zachtjes commentaar.

Ik pakte het boek en zuchtte.

‘Is meneer verzamelaar?’

‘Zo zou je het kunnen zeggen. Zij het niet van boeken.’

Ik draaide me om met het boek in de hand.

‘En wat verzamelt meneer?’

Opnieuw negeerde de onbekende mijn vraag en hij stak zijn hand uit naar het boek. Ik moest de impuls onderdrukken om het weer in de vitrine te leggen en de deur op slot te

doen, maar mijn vader had het me niet vergeven als ik een dergelijke verkoop had laten lopen, gezien de stand van zaken.

‘De prijs bedraagt driehonderdvijftig peseta,’ kondigde ik aan alvorens hem het boek te overhandigen, in de hoop dat het getal hem van mening zou doen veranderen.

Hij knikte zonder met zijn ogen te knippen en haalde een biljet van duizend peseta uit het borstzakje van zijn pak, dat nog geen stuiver gekost kon hebben. Ik vroeg me af of het geen vals biljet zou zijn.

‘Ik ben bang dat ik geen wisselgeld heb voor zo’n groot biljet, meneer.’

Normaliter zou ik hem hebben gevraagd om even te wachten terwijl ik naar de dichtstbijzijnde bank ging om me ervan te vergewissen dat het biljet echt was en om wisselgeld te halen, maar ik wilde hem niet alleen laten in de winkel.

‘Maakt u zich geen zorgen. Het is echt. Weet u hoe u dat kunt controleren?’

De vreemdeling hield het biljet tegen het licht.

‘Kijk goed naar het watermerk. En die lijntjes. De textuur ...’

‘Meneer is expert in vervalsingen?’

‘Alles is vals in deze wereld, jongeman. Alles behalve geld.’

Hij drukte me het biljet in de hand, sloot mijn vingers eromheen en gaf een paar klapjes op mijn knokkels.

‘Schrijft u het wisselgeld maar op voor mijn volgende bezoek,’ zei hij.

‘Dat is veel geld, meneer. Zeshonderdvijftig peseta ...’

‘Kleingeld.’

‘Ik zal in elk geval een ontvangstbewijs voor u maken.’

‘Ik vertrouw u.’

De onbekende bekeek het boek onverschillig.

‘Het gaat om een geschenk. Ik wil u vragen het persoonlijk af te geven.’

Ik aarzelde even.



‘In principe doen wij geen verzendingen, maar in dit geval bezorgen we het persoonlijk met alle genoegen en zonder extra kosten. Mag ik u vragen of het in Barcelona zelf is of ...?’

‘Het is in Barcelona.’

De kilte van zijn blik leek jaren van woede en wrok in zich te dragen.

‘Wil meneer er een opdracht in schrijven of een andere persoonlijke boodschap in zetten voor ik het inpak?’

Moeizaam opende de bezoeker het boek op de titelpagina. Ik zag toen dat zijn linkerhand een prothese was, een hand van geschilderd porselein. Hij haalde een vulpen tevoorschijn en schreef er enkele zinnen in, gaf me het boek terug en draaide zich om. Ik sloeg hem gade terwijl hij naar de deur hinkte.

‘Zou u zo vriendelijk willen zijn om me naam en adres te geven van degene bij wie we het moeten afleveren?’ vroeg ik.

‘Het staat er allemaal in,’ zei hij zonder om te kijken.

Ik opende het boek en zocht de bladzijde met de inscriptie die de vreemdeling er hoogstpersoonlijk in had gezet:

*Voor Fermín Romero de Torres, die terugkeerde uit de wereld van de doden en de sleutel van de toekomst in handen heeft.*

13

Op dat moment hoorde ik de deurbel en toen ik opkeek, was de onbekende vertrokken.

Ik haastte me naar de deur en tuurde de straat in. De bezoeker verdween hinkend uit het zicht en versmolt met de silhouetten die in een nevelsluier door de Calle Santa Ana liepen. Ik wilde hem roepen, maar beet op mijn tong. Het gemakkelijkste was geweest om hem gewoon te laten gaan, maar mijn instinct en gebruikelijke gebrek aan voorzichtigheid en nuchterheid hadden de overhand.

**I**k hing het bordje GESLOTEN op de deur en sloot af, klaar om de vreemdeling te volgen in de menigte. Ik wist dat als mijn vader terugkwam en ontdekte dat ik mijn post verlaten had – die ene keer dát hij me alleen liet en nog wel tijdens zo'n verkoopdroogte –, me een reprimande te wachten stond, maar er viel me onderweg vast nog wel een excuus in. Ik bood liever de vluchtige kwaaië bui van mijn vader het hoofd dan de ongerustheid te moeten wegslikken die dat sinistere personage in mijn lijf had achtergelaten, en niet zeker te weten wat de precieze aard was van zijn akkefietjes met Fermín.

Een professioneel boekhandelaar heeft maar weinig gelegenheden om in het veld de sluwe kunsten te leren van het volgen van een verdachte zonder zelf ontdekt te worden. Tenzij een goed deel van zijn klanten in de categorie wanbetalers valt, krijgt hij het merendeel van die gelegenheden aangereikt door de thrillers en misdaadromans op zijn eigen boekenplanken. Aan zijn pij herkent men niet de monnik, maar misdaad – of het vermoeden ervan – maakt de detective, en vooral de liefhebber.

Terwijl ik de onbekende volgde in de richting van de Ramblas, friste ik mijn basiskennis op, om te beginnen door een royale vijftigtal meters tussen ons in te laten vallen, me te verbergen achter een corpulenter persoon en een snelle schuilplaats in het oog te houden in een portiek of winkel voor het geval het object van mijn achtervolging plotseling stilstond en omkeek.

Bij de Ramblas aangekomen, stak de vreemdeling over naar het centrale voetgangersgedeelte en zette koers naar de haven. De voetgangerspassage was met de traditionele kerstversierselen opgesmukt en in menige winkel was de etalage uitgedost met lampjes, sterren en engelen die voorspoedige tijden aankondigden; hetgeen wel waar moest zijn – als de radio het zei.

In die jaren bezat de kersttijd nog een zekere sfeer van magie en mysterie. Het diffuse winterlicht, de blikken en de hunkering van de mensen die in duisternis en zwijgen leefden, gaven aan het geheel een licht parfum van waarachtigheid waarin ze nog konden geloven – in elk geval de kinderen en zij die hadden geleerd om te vergeten.

Misschien dat het me daarom des te meer opviel dat er in dat hele kersttableau geen personage zo uit de toon viel als het vreemde object van mijn speuractiviteit. Hij kreupelde traag vooruit en stond geregeld stil bij een van de vogel- of bloemenstalletjes om parkietjes of rozen te bewonderen als was het allemaal nieuw voor hem. Een paar keer liep hij naar de kiosken waarmee de Ramblas waren besprenkeld en vermaakte zich met het bekijken van de voorpagina's van de kranten en tijdschriften of het laten ronddraaien van de ansichtkaartencarrousel. Je zou zeggen dat hij de Ramblas nooit eerder had bezocht, alsof hij een kind was of een toerist die voor het eerst over de boulevard wandelt – hoewel zowel kinderen als toeristen doorgaans een air van nieuwsgierige onschuld om zich heen dragen, terwijl dat sujet nog niet met de zegen van het kindeke Jezus, bij wiens beeltenis hij overstak ter hoogte van de kerk van Belén, naar onschuld zou hebben geroken.

Toen stond hij stil, schijnbaar gefascineerd door een kaketoe met bleekroze pluimage die uit een ooghoek naar hem keek vanuit een kooi bij een van de dierenstalletjes tegenover de ingang naar de Calle Puertaferriosa. De man liep op de kooi af en ging er heel dichtbij staan, zoals hij bij de vitrine

in onze winkel had gedaan, en mompelde wat tegen het beest. De vogel, een exemplaar met een grote kop en de omvang van een haan met super-de-luxe veren, overleefde de bijtende adem van de vreemdeling en het leek alsof hij vol toewijding luisterde en hevig geïnteresseerd was in wat zijn bezoeker hem oplepelde. Voor het geval er nog enige twijfel bestond, knikte de kaketoë geregeld met zijn kop en zette geagiteerd zijn kam van roze veren op.

Na een paar minuten vervolgde de vreemdeling zijn weg, tevreden over het gevederde intermezzo. Nog geen halve minuut later, toen ik langs het vogelstalletje liep, zag ik dat er een kleine commotie was ontstaan en dat de opgelaten verkoper zich haastte om de kooi van de kaketoë met een stoffen kap te bedekken, aangezien de vogel was begonnen om met perfecte dictie de rijmregel *Franco, schavuitje, je krijgt 'm niet omhoog, dat fluitje* te herhalen. Ik had geen enkele twijfel over wie hem dat net had geleerd. De onbekende toonde in elk geval een zeker gevoel voor humor en uiterst riskante overtuigingen – in die tijd net zo zeldzaam als rokken boven de knie.

Afgeleid door het incident dacht ik even dat ik hem uit het oog was verloren, maar al snel ontdekte ik zijn kreukelige silhouet bij de etalage van juwelierszaak Bagués. Ik kwam steeds dichterbij, tot aan een van de schrijvershokjes die de entree naar het Palacio de la Virreina flankerden, en hield hem ondertussen in het oog. Zijn ogen glinsterden als robijnen en het spektakel van goud en edelstenen achter het kogelvrije glas leek in hem een wellust te hebben opgewekt die een rij schaars geklede revuemeisjes niet had kunnen evenaren.

‘Een liefdesbrief, een verzoekschrift, een smeekbede aan de excellentie van uw keuze, een spontaan met-ons-gaat-het-goed voor de familie op het platteland, jongeman?’

De schoonschrijver die huisde in het hokje dat ik had geadopteerd als schuilplaats, had zijn hoofd boven het loket uit

gestoken als was hij een priester voor de biecht en keek me aan, vol ijver om zijn diensten aan te bieden. Het bord boven het loket luidde:

OSWALDO DARÍO DE MORTENSSEN

LITERATOR EN DENKER.

IK SCHRIJF LIEFDESBRIEVEN, VERZOEKSCRIFTEN,  
TESTAMENTEN, GEDICHTEN, KLAAGSCRIFTEN,  
LOFZANGEN, FELICITATIES, SMEEKBEDES, OVER-  
LIJDENSBERICHTEN, HYMNEN, SCRIPTIES, RECHTS-  
VORDERINGEN EN COMPOSITIES IN ALLE STIJLEN  
EN METRIEK.

TIEN CENT PER ZIN (RIJM EXTRA).

SPECIALE PRIJZEN VOOR WEDUWEN, INVALIDEN EN  
MINDERJARIGEN.

‘Wat zegt u ervan, jongeman? Een liefdesbrief van het soort dat de jongedames de onderrokken doet doordrenken met de sappen van hun begeerte? Voor een speciaal prijsje, omdat u het bent.’

Ik liet hem mijn trouwring zien. Oswaldo haalde onbewogen zijn schouders op.

‘Het zijn moderne tijden,’ beargumenteerde hij. ‘Als u eens wist hoeveel getrouwde mannen en vrouwen hier langskomen ...’

Ik herlas het bord. Het had iets vertrouwds, maar ik kon er niet de vinger op leggen.

‘Uw naam komt me bekend voor ...’

‘Ik heb betere tijden gekend. Misschien van toen.’

‘Is het uw echte naam?’

‘Nom de plume. Een artiest heeft een naam nodig die recht doet aan zijn taak. In mijn geboorteakte staat Jenaro Rebollo, maar wie vertrouwt de compositie van zijn liefdesbrieven toe aan iemand met een dergelijke naam ... Wat zegt u op mijn

aanbod van de dag? Gepassioneerde brief vol begeerte en hunkering maar doen dan?’

‘Een ander keertje misschien.’

De schrijver knikte gelaten. Hij volgde mijn blik en trok nieuwsgierig zijn wenkbrauwen op.

‘U zit naar die hinkepoot te kijken, hè?’ liet hij zich ontval-  
len.

‘Kent u hem?’ vroeg ik.

‘Ik zie hem nu al ongeveer een week elke dag langslopen en stilstaan bij de etalage van de juwelier, kwijlend alsof ze er in plaats van ringen en kettingen het achterwerk van de Mooie Dora hebben uitgestald,’ legde hij uit.

‘Heeft hij weleens met u gesproken?’

‘Een van mijn collega’s heeft onlangs voor hem in het net een brief overgeschreven; omdat hij wat vingers mist ...’

‘Wie was het?’ vroeg ik.

De schrijver keek me weifelend aan, bang om een mogelijke klant te verliezen als hij antwoord gaf op mijn vraag.

‘Luisito. Die daar, naast Casa Beethoven, met het monniken-  
hoofd.’

Ik bood hem wat munten aan uit erkentelijkheid, maar hij weigerde ze aan te nemen.

‘Ik verdien mijn brood met de veer, niet met de snavel. Van dat type hebben we er in deze ren al meer dan voldoende. Als u op een dag een urgentie hebt van het grammaticale soort, dan weet u me te vinden.’

Hij overhandigde me een kaartje waarop de tekst van het bord stond.

‘Van maandag tot en met zaterdag, van acht tot acht,’ preciseerde hij. ‘Oswaldo, soldaat van het woord, om u en uw epistolaire zaak te dienen.’

Ik stak het kaartje bij me en bedankte hem voor zijn hulp.

‘Uw duifje gaat ervandoor,’ waarschuwde hij.

Ik draaide me om en kon zien dat de vreemdeling zijn weg had vervolgd. Ik haastte me achter hem aan en volgde hem

over de Ramblas tot de ingang naar de markt van de Boquería, waar hij opnieuw stopte om het spektakel van kraampjes en mensen te bekijken, die in- en uitliepen om smakelijke eetwaren in te slaan of juist te lossen. Hij hinkte naar bar Pinocho en hees zich enthousiast, maar met zichtbare moeite, op een van de barkrukjes. Het volgende halfuur probeerde de man zich te goed te doen aan de heerlijkheden die de benjamin van het huis, Juanito, hem opdiende, maar ik had de indruk dat zijn gezondheid hem geen grote inspanningen toestond en dat hij meer met zijn ogen at dan met zijn mond, alsof het bestellen van tapas en andere gerechten die hij nauwelijks probeerde hem deed denken aan tijden van weleer, toen hij er wel weg mee wist. Zijn gehemelte proefde niet, maar herinnerde het zich, zo leek het. Uiteindelijk, berustend in zijn gastronomische abstinentie en het geestelijke genot anderen te zien eten en hun vingers erbij te zien aflikken, betaalde de vreemdeling de rekening en vervolgde zijn weg tot aan de Calle Hospital, alwaar de onnavolgbare geometrie van Barcelona's straten een van de grootste operatheaters van het oude Europa plaatste naast een van de meest notoire rosse buurten van het noordelijk halfrond.